

อนาคตทางการศึกษา: ผลกระทบจากวิกฤติการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 THE FUTURE OF EDUCATION: AN IMPACT OF COVID-19 PANDEMIC CRISIS

เสาวลักษณ์ อนูยันต์^{1*}

SAOWALUK ANUYAN

บทคัดย่อ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาในปลายปี 2562 จากเมืองอู่ฮั่น ได้มีการระบาดไปทั่วโลก ซึ่งต่อมามีการออกนามยี่ห้อโลก (World Health Organization: WHO) ได้ประกาศตั้งชื่ออย่างเป็นทางการสำหรับเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ว่า COVID-19 ซึ่งย่อมาจาก "coronavirus disease starting in 2019" และต่อมา ในวันที่ 11 มีนาคม 2563 องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การระบาดนี้เป็นโรคระบาดทั่วไป และได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการศึกษาทุกระดับทั่วโลก ทำให้สถานศึกษาเกือบทุกแห่งทั่วโลกต้องปิดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นผลกระทบต่อเนื่องอย่างกว้างขวาง และเกิดความเปลี่ยนแปลงของโลกการศึกษาจากวิกฤติ COVID-19 คือ จากนักเรียนที่ไม่สามารถมาโรงเรียนได้ แต่การเรียนการสอนต้องดำเนินงานต่อเพื่อคุณภาพทางการศึกษาของนักเรียน นั่นก็คือคุณภาพของประชากรในอนาคต จึงทำให้สถาบันการศึกษาทุกระดับมีการปรับการเรียนการสอนในหลายรูปแบบ เกิดนวัตกรรมทางความคิดรูปแบบใหม่ทางการเรียนการสอนให้นักเรียนสามารถเรียนได้ ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็ตาม โดยใช้แนวคิดทางการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้สื่อออนไลน์ เข้ามาเป็นส่วนช่วยแก้ปัญหาทางการเรียนการสอน การทำงานก็เช่นเดียวกัน ทั้งบุคลากรทางการศึกษา ครู อาจารย์และพนักงานก็ทำงานที่บ้าน แต่ไม่สามารถดำเนินงานได้สมบูรณ์ เพราะข้อจำกัดทางการสื่อสารและเทคโนโลยีที่เข้าไม่ถึงในบางพื้นที่ ผลกระทบต่อทางการศึกษารั้งนี้ มีผลโดยตรงต่อนักศึกษาซึ่งเป็นกำลังของชาติ และส่งผลกระทบในระยะยาว ทำให้เกิดระบบการจัดการศึกษาในรูปแบบใหม่ สถาบันการศึกษาทุกระดับต้องปรับตัวในสถานการณ์ปัจจุบัน และต้องเตรียมพร้อมรับมือกับปัจจัยอื่น ๆ ที่ไม่สามารถควบคุมได้เพื่ออนาคตทางการศึกษา หรือ ความปกติใหม่ของการศึกษาต่อไป

คำสำคัญ: การแพร่เชื้อของ COVID-19 การป้องกันเชื้อ COVID-19 ผลกระทบและอนาคตทางการศึกษา
ความปกติใหม่ของการศึกษา

ABSTRACT

The situation of the coronavirus outbreak from Wuhan at the end of 2019 has caused a pandemic of the disease throughout the world. The World Health Organization (WHO) announced the official name for the new coronavirus 2019 as COVID-19 which stands for “coronavirus disease starting in 2019” and declared this outbreak a common epidemic. It has had a serious impact on education at all levels worldwide. The teaching and learning activities taking place in almost all educational institutions throughout the world have been ceased. The crisis has caused many changes in the education world. Students have not been allowed to study at schools while the teaching and learning activities must continue to accomplish the quality of education established, which is ultimately the quality of the future population. As a result, the teaching and learning practices conducted in educational institutions at all levels have been adapted in many ways in response to the changes. The innovative ways help solve teaching and learning problems and also allow students to be able to study, no matter where they are, based on the concept of distance learning through online media. The crisis also has an impact on the working system as the educational personnel, teachers, and staff are asked to work on a work-from-home basis. Due to the inaccessibility to the communication and technology in some areas, they are unable to complete the work. The impact on education has a direct effect on the students, the national force. It becomes a long-term effect which helps creating new educational management system. Educational institutions at all levels need to be adaptable to the current situation and prepared to cope with the uncontrollable factors for the future of further education, the new normal of education.

Keywords: COVID-19 pandemic, COVID-19 prevention, Impact and future education,
The new normal of education

¹ นักวิชาการศึกษาระดับปฏิบัติการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

*E-mail: saowaluk8194@gmail.com

บทนำ

การระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 "coronavirus disease starting in 2019" เป็นการระบาดทั่วโลกที่กำลังดำเนินไปของโรคติดเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 โดยมีสาเหตุมาจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ เริ่มต้นขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 โดยพบครั้งแรกในนครอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การระบาดนี้เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ ในวันที่ 30 มกราคม 2563 และประกาศให้เป็นโรคระบาดทั่วไป ในวันที่ 11 มีนาคม 2563 โดยมีผู้ติดเชื้อยืนยันแล้วมากกว่า 99,851,784 คน ใน 213 ประเทศและดินแดน มีผู้เสียชีวิตจากโรคระบาดแล้วมากกว่า 2,140,690 คน และมีผู้หายป่วยแล้วมากกว่า 71,853,946 คน (วิกิพีเดีย, 2563)

การแพร่เชื้อของไวรัสชนิดนี้มีการแพร่เชื้อระหว่างคนในลักษณะเดียวกับไข้หวัดใหญ่ โดยผ่านการติดเชื้อจากละอองเสมหะจากการไอ สำหรับการสัมผัสผู้ติดเชื้อ ผู้สัมผัสจะมีการแสดงโดยทั่วไป 5 วัน อย่างไรก็ตามอาจจะมีระยะการฟักตัวก่อนแสดงอาการได้ถึง 14 วัน ลักษณะอาการของผู้ติดเชื้อโดยทั่วไปที่พบบ่อย ได้แก่ มีไข้ ไอแห้งๆ ไม่มีเรื้อวแรง ไอแบบมีเสมหะ อยู่ระหว่างร้อยละ 38-88 และการหายใจลำบาก เจ็บคอ ปวดกล้ามเนื้อ ปวดหัว และหนาวสั่น อยู่ระหว่างร้อยละ 11-18

การแพร่ระบาดของ COVID 19 ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อเศรษฐกิจและการศึกษาทุกระดับทั่วโลก ทำให้สถานศึกษาเกือบทุกแห่งต้องปิดการเรียนการสอนแบบไม่ทันได้ตั้งตัว มีจำนวนนักเรียนหลายล้านคนได้รับผลกระทบจากการปิดสถานศึกษาครั้งนี้ ซึ่งนับว่าเป็นผลกระทบต่อเนื่องยาวนานอย่างกว้างขวาง และเกิดการปรับเปลี่ยนระบบการจัดการศึกษา การปรับการเรียนสอนในหลายรูปแบบ ซึ่งทำให้สถานศึกษาต้องรับมือและแก้ไขปัญหาทางการเรียนการสอนให้ดำเนินต่อไปได้ การทำงานก็เช่นเดียวกัน ทั้งครูและพนักงานก็ทำงานที่บ้านช่วงระบดหนัก แต่ก็ไม่สามารถดำเนินงานได้สมบูรณ์ เพราะทางครู พนักงาน และนักเรียนบางส่วนไม่สามารถหาเครื่องมือทางการสอน การทำงานและการเรียนได้ครบ เช่น สมาร์ทโฟนที่มีคุณภาพดี แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์หรือโน้ตบุ๊ก และสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่เข้าไม่ถึงในบางพื้นที่ จากผลกระทบการแพร่ระบาดของ COVID-19 ยังทำให้ระบบเศรษฐกิจทางด้านอื่น ๆ ทั้งในและนอกประเทศต้องหยุดชะงัก คนตกงานจำนวนมาก เป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์นี้ ซึ่งเป็นผู้ปกครองของนักเรียนที่ได้รับความเดือดร้อน และมีฐานะยากจน ไม่มีเงินเพียงพอที่จะจัดซื้อจัดหาอุปกรณ์สื่อการเรียนหนังสือผ่านช่องทางออนไลน์ได้ การแพร่ระบาดของ COVID-19 ถือว่าเป็นกระทบที่รุนแรง อาจจะรุนแรงกว่าการเกิดสงครามโลก เพราะมีคนเสียชีวิตจำนวนมาก และติดเชื้อระบาดกระจายเป็นทวีคูณ ผลกระทบต่อทางการศึกษาครั้งนี้มีผลโดยตรงต่อเด็กนักเรียน นักศึกษาซึ่งเป็นกำลังของชาติ รวมทั้งเราทุกคนที่เป็นฝ่ายสนับสนุน วิกฤตินี้อาจส่งผลกระทบในระยะยาว ทำให้เกิดระบบการจัดการศึกษา ในรูปแบบใหม่ของสถาบันการศึกษาทุกระดับ เราทุกคนต้องวางแผนรับมือและปรับตัวให้เข้ากับในสถานการณ์ปัจจุบัน และต้องเตรียมเพื่ออนาคต (เทือน ทองแก้ว, 2563)

จากสถานการณ์ดังกล่าว จะเห็นว่าภาคการศึกษาทุกระดับที่ได้รับผลกระทบ เกิดการเปลี่ยนแปลงกะทันหัน ไม่มีการเตรียมการก่อนล่วงหน้า วิกฤติ COVID-19 เป็นสัญญาณเตือนภัยที่ชี้ให้เห็นว่า ภาคการศึกษาต้องปรับตัวอยู่ตลอดเวลา ต้องเตรียมการเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่ผลกระทบรุนแรงในระยะสั้น เพื่อแก้ปัญหา

ทางการศึกษาของนักเรียน ในด้านความพร้อมของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีจำกัดและสื่อเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่เข้าไม่ถึงในบางพื้นที่ ความพร้อมของครอบครัวและนักเรียนในการเรียนรู้จากที่บ้าน รวมถึงความพร้อมของครูในการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ ให้โอกาสการเข้าถึงทางการศึกษาของนักเรียนทุกคน มีความเท่าเทียมกัน ซึ่งทุกภาคส่วนจำเป็นต้องเตรียมตัวเพื่อรับมือกับความท้าทายในระยะยาวที่กำลังเกิดขึ้น

การแพร่เชื้อของ COVID-19

การแพร่เชื้อ (Transmission) หมายถึง การส่งต่อเชื้อไวรัส COVID-19 ก่อให้เชื้อโรคติดต่อไปยังสิ่งมีชีวิตอื่นอีกตัวหรืออีกกลุ่มโดยเฉพาะ

การแพร่เชื้อของ COVID-19 เป็นการแพร่ผ่านละอองเสมหะ (droplets) ที่บุคคลขับออกมา เช่น เมื่อไอหรือจาม ละอองเสมหะจะค้างอยู่ในอากาศเป็นช่วงสั้น ๆ เท่านั้น แต่อาจคงอยู่ต่อไปบนพื้นผิวที่เป็นโลหะ แก้ว หรือพลาสติก รายละเอียดของไวรัสโควิด-19 นั้นไม่มีเพิ่มเติมตั้งแต่วันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 และมีการสันนิษฐานว่ามันนั้นคล้ายไวรัสโคโรนาอื่น ซึ่งสามารถอยู่รอดได้นานถึง 9 วันที่ถูกหุ้มห่อ สารฆ่าเชื้อที่ใช้บนพื้นผิวอาจใช้สาร เช่น เอทานอล 62–71% บนพื้นผิวเป็นเวลาหนึ่งนาที่ (วิกิพีเดีย, 2563)

องค์การอนามัยโลก ระบุว่าความเสี่ยงของการแพร่จากบุคคลที่ไม่มีอาการนั้น "ต่ำมาก" และการส่งผ่านอุจจาระนั้นก็ "ต่ำ" แต่การวิเคราะห์การติดเชื้อในประเทศสิงคโปร์และเมืองเทียนจิน ประเทศจีน ได้เปิดเผยว่าการติดเชื้อไวรัสโคโรนาในหลายคนอาจแพร่ผ่านคนที่เพิ่งติดเชื้อไวรัส และยังไม่ได้เริ่มแสดงอาการ การค้นพบนี้หมายความว่า การแยกกักบุคคลเมื่อเริ่มต้นรู้สึกป่วยนั้นมีประสิทธิภาพน้อยกว่าที่คาดไว้สำหรับการแพร่เชื้อไวรัสจากคนสู่คน (องค์การอนามัยโลก, 2563)

ค่าระดับการติดเชื้อพื้นฐาน (จำนวนเฉลี่ยของบุคคลที่บุคคลที่ติดเชื้อมีแนวโน้มจะแพร่ไป) สำหรับการแพร่เชื้อระหว่างมนุษย์สู่มนุษย์ของไวรัสอยู่ที่ประมาณ 2.13 ถึง 4.82 ซึ่งคล้ายกับไวรัสโคโรนาสายพันธุ์กลุ่มอาการทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (SARS-CoV)

การป้องกันเชื้อ COVID-19

การป้องกัน (Protection) หมายถึง การเอาตัวรอดจากเหตุการณ์ที่เป็นภัยต่อตัวเองในการแพร่เชื้อ COVID-19 โดยต้องหาวิธีป้องกันเพื่อความอยู่รอดปลอดภัย

การป้องกันเชื้อ COVID-19 ได้แก่ การรักษาสุขอนามัยที่ดี เช่น ล้างมือเมื่อสัมผัสกับสิ่งของร่วมกับผู้อื่น หลีกเลี่ยงการสัมผัสดวงตา จมูกหรือปากด้วยมือที่ไม่ได้ล้าง ไอและจามใส่กระดาษชำระและทิ้งกระดาษชำระนั้นลงถังขยะโดยตรง และ (สำหรับผู้ที่ติดเชื้อแล้ว) สวมหน้ากากในที่สาธารณะมาตรการ การทิ้งระยะทางสังคม ก็เป็นหนึ่งในวิธีการที่แนะนำเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดด้วย ซึ่งรัฐบาลหลายแห่งแนะนำให้หลีกเลี่ยงการเดินทางที่ไม่จำเป็นไปยังประเทศและพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการระบาด

การล้างมือ มีการแนะนำให้ล้างมือ เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของโรค โดยศูนย์ป้องกันและควบคุมโรคสหรัฐ (CDC) แนะนำให้ล้างมือด้วยสบู่และน้ำให้บ่อยครั้ง แต่ทุกครั้งใช้เวลาอย่างน้อย 20 วินาที โดยเฉพาะ

อย่างยิ่ง หลังจากเข้าห้องน้ำหรือเมื่อมือสกปรกอย่างเห็นได้ชัด ก่อนรับประทานอาหาร และหลังจากไอหรือจาม นอกจากนี้ยังมีคำแนะนำเพิ่มเติมให้ใช้สารล้างมือที่มีส่วนประกอบของแอลกอฮอล์อย่างน้อยร้อยละ 60 โดยปริมาตร เมื่อไม่สามารถใช้สบู่และน้ำได้ องค์การอนามัยโลกยังแนะนำให้หลีกเลี่ยงการสัมผัสดวงตา จมูก หรือปาก

การเว้นระยะห่างทางสังคม (social distancing) รวมถึงการควบคุมการติดเชื้อ มีจุดมุ่งหมายในการชะลอการแพร่ระบาดของโรค ด้วยการลดการสัมผัสใกล้ชิดระหว่างบุคคลให้น้อยลง วิธีการนี้ประกอบด้วยการกักตุน การจำกัดการเดินทาง และการปิดสถานศึกษา สถานที่ทำงาน สนามกีฬา โรงภาพยนตร์ หรือศูนย์การค้า โดยบุคคลอาจใช้การเว้นระยะห่างทางสังคม โดยการอยู่แต่บ้าน จำกัดการเดินทาง หลีกเลี่ยงพื้นที่แออัด ไม่สัมผัสมือผู้อื่น และเว้นระยะห่างจากผู้อื่น ขณะนี้หลายรัฐบาลกำลังสั่งการหรือแนะนำให้มีการเว้นระยะห่างทางสังคมในภูมิภาคที่ได้รับผลกระทบจากการระบาด

ผู้สูงอายุที่ป่วยโรคเรื้อรังรุนแรงจะมีความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นในการป่วยรุนแรงและภาวะแทรกซ้อน โดย CDC ของสหรัฐอเมริกาแนะนำให้คนกลุ่มนี้หลีกเลี่ยงฝูงชนและพื้นที่ที่เกิดการระบาดในระดับชุมชน อยู่แต่บ้านให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

อนามัยทางเดินหายใจ องค์การด้านอนามัยแนะนำให้ปิดปากและจมูกโดยการงอศอกเข้ามาปิดหรือใช้กระดาษชำระเมื่อไอหรือจาม ซึ่งกระดาษชำระนั้นควรกำจัดทิ้งในทันที มีการแนะนำให้ใช้ผ้าปิดจมูกในผู้ที่อาจติดเชื้อ เนื่องจากสามารถจำกัดปริมาณและระยะในการเดินทางของละอองเสมหะลงได้ เมื่อพูดคุ้ย จาม และไอ นอกจากนี้ยังมีการใช้ผ้าปิดจมูกสำหรับผู้ดูแลบุคคลที่อาจเป็นโรคด้วย

ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพยังได้รับคำแนะนำให้สวมหน้ากากที่มีการป้องกันอย่างน้อยในระดับ N95 (ตามมาตรฐาน NIOSH), FFP2 (มาตรฐานสหภาพยุโรป) หรือเทียบเท่า นอกเหนือจากอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคลอื่น ๆ แต่หน้ากากนั้นไม่ได้มีการแนะนำสำหรับคนส่วนใหญ่ โดยมีหลักฐานอย่างจำกัดว่า การสวมผ้าปิดจมูกในบุคคลที่ไม่ติดเชื้อมีประสิทธิภาพต่ำ แม้ว่าอาจช่วยให้หลีกเลี่ยงการสัมผัสใบหน้าได้ ผ้าปิดปาก (Surgical masks) นั้นมีระดับการป้องกันต่ำที่สุด และได้รับการออกแบบมาเพื่อป้องกันผู้อื่นจากผู้สวมใส่เป็นหลัก หน้ากากที่ออกแบบมาเพื่อป้องกันผู้สวมใส่เป็นทางเทคนิคเรียกว่า "เครื่องช่วยหายใจ" (respirators) แต่โดยทั่วไปแล้วจะเรียกว่า "หน้ากาก" (masks)

การกักตนเอง (self-isolation) สำหรับผู้ที่ได้รับการวินิจฉัยว่าติดเชื้อ COVID-19 และผู้ต้องสงสัยว่าอาจติดเชื้อ เป็นที่เชื่อกันว่าไวรัสได้ไปถึงจุดที่มีการระบาดในชุมชนในส่วนใหญ่ของโลก ซึ่งหมายความว่าไวรัสจะแพร่กระจายในชุมชนที่สมาชิกที่ไม่ได้เดินทางไปยังพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดอย่างกว้างขวาง หน่วยงานด้านสุขภาพแนะนำให้บุคคลมีการกักตนเอง หากบุคคลเหล่านั้นมีอาการไออย่างต่อเนื่อง หรือมีไข้สูง โดยระยะเวลาการกักตนเองควรใช้เวลาอย่างน้อย 14 วัน แต่ควรนานกว่านั้น นอกจากนี้ บุคคลที่เพิ่งเดินทางไปยังประเทศที่มีการแพร่ระบาดอย่างกว้างขวาง หรือผู้ที่มีการสัมผัสโดยตรงกับผู้ที่ได้รับการวินิจฉัยว่าป่วยโรค COVID-19 ก็จะถูกเรียกร้องจากหน่วยงานให้ทำการกักตนเอง หรือเว้นระยะห่างทางสังคมเป็นระยะเวลา 14 วัน นับตั้งแต่เวลาที่สัมผัสที่เป็นไปได้ล่าสุด

บริการอนามัยแห่งชาติสหราชอาณาจักร (National Health Services) ได้แนะนำให้ผู้ที่กักตนเองที่บ้าน อยู่ให้ห่างจากผู้อื่นในบ้านเป็นระยะสองเมตร บุคคลที่กำลังกักตนเองควรหลีกเลี่ยงการสัมผัสกับผู้สูงอายุและผู้ป่วยเรื้อรัง ผู้ที่กำลังกักตนเองควรล้างมือเป็นประจำเพื่อไม่ให้แพร่กระจายโรคไปสู่ผู้อื่นในบ้านหรือบนพื้นผิวที่ผู้อื่นอาจจะสัมผัสได้

การวิจัยวัคซีน ณ วันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2563 ยังไม่มีวัคซีนต้าน COVID-19 ได้ บริษัทเอกชนและสถาบันวิจัยหลายแห่งกำลังพัฒนาวัคซีนขึ้น โดยโครงการวิจัยระดับนานาชาติ ซึ่งมีการประสานงานโดยพันธมิตรเพื่อการเตรียมความพร้อมรับมือโรคระบาด ได้ให้ทุนสนับสนุนการพัฒนาวัคซีนแก่ผู้สมัครที่เป็นไปได้จำนวนสามราย อย่างไรก็ตาม คาดว่าจะไม่มีการทดลองทางคลินิกก่อนปี พ.ศ. 2564

ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับวิธีการป้องกันการติดเชื้อต่าง ๆ นั้นกำลังถูกเผยแพร่ไป เช่น การล้างจมูก การบ้วนปากด้วยน้ำยาบ้วนปาก และการกินกระเทียม ซึ่งทั้งหมดนี้ไม่มีประสิทธิภาพในการป้องกันไวรัส COVID-19 แต่อย่างใด

มาตรการหลักในการป้องกันการแพร่ระบาดของ COVID-19 ในสถานศึกษา

พญ.พรรณพิมล วิปุลากร อธิบดีกรมอนามัย กล่าวถึงมาตรการเตรียมความพร้อมก่อนเปิดภาคเรียนว่ากระทรวงสาธารณสุข ได้ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย องค์การอนามัยโลกประจำประเทศไทย (WHO Thailand) องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) และกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) จัดทำคู่มือเตรียมความพร้อมก่อนเปิดภาคเรียนของสถานศึกษา ตามที่องค์การเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติและองค์การภาคี ได้เสนอกรอบแนวทาง 6 มิติ เชื่อมโยงกับมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด 19 ของศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) (ศบค.) เพื่อคุ้มครองสุขภาพและความปลอดภัยของนักเรียน (ศูนย์ข้อมูล COVID-19, 2563)

โดย 6 มาตรการหลักในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ในสถานศึกษาประกอบด้วย

1. มีมาตรการคัดกรองวัดไข้และอาการเสี่ยงก่อนเข้าสถานศึกษา
2. สวมหน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัยตลอดเวลา
3. จัดจุดล้างมือหรือเจลแอลกอฮอล์อย่างเพียงพอ
4. จัดระยะห่างระหว่างบุคคลอย่างน้อย 1-2 เมตร
5. ทำความสะอาดห้องเรียน/ พื้นผิวสัมผัสร่วม เปิดหน้าต่าง ประตู เพื่อระบายอากาศ
6. ไม่จัดกิจกรรมรวมกลุ่มคนจำนวนมาก เหลื่อมเวลา ลดเวลาทำกิจกรรม

ภาพประกอบที่ 1 มาตรการหลักในการป้องกันการแพร่ระบาดของ COVID-19 ในสถานศึกษา. (ศูนย์ข้อมูล COVID-19, 2563)

ผลกระทบต่อการศึกษา จากวิกฤต COVID-19

คำว่า **ผลกระทบ (Impact)** หมายถึง ผลสะท้อนและผลลัพธ์ที่เกิดจากการแพร่ระบาด COVID-19 ต่อการจัดการศึกษา

การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาหรือ COVID-19 ส่งผลให้นักเรียนไทยกว่า 15 ล้านคน ต้องหยุดเรียน ไปจนถึงเดือนกรกฎาคม หมายความว่า นักเรียนไทยจะไม่ได้เรียนเป็นเวลาถึงหนึ่งในสามของปีการศึกษา แม้กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายที่จะยกเลิกวันหยุดเพื่อชดเชยเวลาเรียนที่หายไป แต่การขาดเรียน สะสมก็ย่อมส่งผลกระทบต่อตัวนักเรียนในระยะยาว และเมื่อถึงเวลานั้น ภาครัฐ ภาคเอกชน และ ภาคประชาสังคม รวมถึงทุกหน่วยงานของไทยจะต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อลดผลกระทบเชิงลบ ที่จะเกิดขึ้นกับเยาวชนของชาติเหล่านี้ ไม่เช่นนั้นแล้วประเทศไทยอาจได้รับผลกระทบเชิงลบอย่างมหาศาล ในอนาคต (มูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย, 2563)

สรุปประเด็นที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1) **ความเหลื่อมล้ำและไม่เท่าเทียมทางการศึกษาที่อาจเพิ่มมากขึ้น** ความเหลื่อมล้ำและโอกาส เข้าถึงระบบการศึกษาที่มีคุณภาพนับเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย ช่องว่างระหว่างโอกาสเข้าถึงการศึกษา และความพร้อมทางด้านอุปกรณ์รองรับการเรียนเพิ่มมากขึ้นอย่างชัดเจน เห็นได้จากนักเรียนในโรงเรียน นานาชาติและโรงเรียนรัฐที่มีชื่อเสียงในกรุงเทพฯ สามารถเข้าถึงการเรียนการสอนผ่านทางระบบออนไลน์หรือ อีเลิร์นนิง (E-Learning) อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อต้องกักตัวอยู่ที่บ้าน ในขณะที่มีนักเรียนไทยอีกหลายล้านคน

โดยเฉพาะเด็กในโรงเรียนขยายโอกาส ที่ผู้ปกครองที่มีฐานะยากจน ไม่มีเงินที่จะซื้อสมาร์ตโฟนที่มีคุณภาพดี แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์หรือโน้ตบุ๊ก รวมทั้งต้องจ่ายค่าอินเทอร์เน็ตเพิ่มเพื่อการเรียนรู้หนังสือผ่านช่องทางออนไลน์ได้

จะเห็นได้ว่า ภายใต้สภาวะเศรษฐกิจถดถอยจากวิกฤตการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 หลายกิจการต่างลดภาระลงด้วยการลดตำแหน่งงาน หรือบางกิจการที่สู้ไม่ไหวก็เลิกกิจการไป ทำให้มีผู้คนได้รับผลกระทบ รวมทั้งผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มนี้ ต้องถูกลดเงินเดือน ถูกเลิกจ้างหรือไม่มีงานประจำที่มั่นคง ก็จะยิ่งสร้างความลำบากต่อสภาพความเป็นอยู่ของพวกเขายิ่งขึ้น และจากการสำรวจและได้พูดคุยกับผู้ปกครองที่ได้รับผลกระทบ ยังพบปัญหากับเด็กนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับอนุบาลและระดับประถมศึกษา ที่ผู้ปกครองยังคงต้องทำงาน ซึ่งอาจจะต้องทำงานอยู่ที่บ้านหรือที่ทำงาน ทำให้ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแล เอาใจใส่ และคอยควบคุม ในขณะที่เด็กนักเรียนต้องเรียนออนไลน์อยู่ที่บ้าน เพราะเด็กนักเรียนกลุ่มนี้ยังไม่สามารถรู้จักควบคุมตัวเองที่จะเรียนรู้และทำความเข้าใจในบทเรียนได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นภาระให้กับผู้ปกครองที่จะต้องแก้ปัญหา เพราะถ้าเด็กไม่มีคนคอยดูแลและควบคุม จะทำให้เด็กไม่เอาใจใส่ในเรียนรู้ ในขณะที่เด็กอีกกลุ่มมีคนดูแล ได้รับความรู้ความเข้าใจและเอาใจใส่ในการเรียนเป็นอย่างดี ยิ่งการแพร่ระบาดครั้งนี้ ใช้เวลานานมากเท่าไร ก็ยิ่งสร้างช่องว่างของความไม่เท่าเทียมทางการได้รับการศึกษาให้กับเด็กนักเรียนขยายกว้างยิ่งขึ้นเท่านั้น

2) ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนที่ยังมีไม่พอเพียง เราต้องยอมรับว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อาจจะสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวร เราอาจไม่สามารถกลับมาใช้ชีวิตเช่นปกติได้อย่างที่หวัง เช่น เมื่อครูไม่สามารถดำเนินการสอนด้วยตนเองในห้องเรียนได้อย่างที่ควรจะเป็น ผู้กำหนดนโยบายด้านการศึกษาจึงต้องพิจารณาช่องทางการเรียนรู้อื่น ๆ ทดแทน แต่น่าเสียดายที่ประสิทธิภาพของระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ หรืออีเลิร์นนิง (E-Learning) ของเรายังไม่เพียงพอ มีครูเพียงไม่กี่ท่านที่ได้รับการฝึกอบรม เรื่องการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน อีกทั้งนักเรียนจำนวนมากยังขาดแคลน อุปกรณ์การเรียนผ่านระบบเทคโนโลยีที่จำเป็นโดยเฉพาะนักเรียนในพื้นที่ชนบท แม้ว่าขณะนี้กระทรวงศึกษาธิการกำลังพิจารณาหาทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยมีแนวคิดที่จะมอบอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ให้กับครูและนักเรียนที่มีความจำเป็น แต่นั่นก็อาจไม่ช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพเท่าที่หวังไว้ เพราะหากครูไม่ได้รับการอบรมหรือไม่มีประสบการณ์ในชั้นเรียนออนไลน์มาก่อน และไม่เข้าใจว่า เมื่อนักเรียนเรียนออนไลน์จะรู้สึกอย่างไร ขาดเทคนิคในการติดตามการเรียนรู้แบบออนไลน์ ทั้งยังยึดถือรูปแบบการเรียนแบบท่องจำ อุปกรณ์สมาร์ตโฟน แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ หรือโน้ตบุ๊ก อาจจะทำหน้าที่ได้เพียงทดแทนกระดานดำเท่านั้น หากครูยังเน้นการสอนโดยการบรรยายนาน ๆ และไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน นักเรียนก็จะขาดโอกาสฝึกฝน ขาดการปฏิบัติหรือลงมือค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง รวมทั้งอาจจะขาดการเรียนรู้เทคโนโลยีจากตัวอุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์ที่ตนเองมีโอกาสรอบครอบ การเรียนรู้แบบนี้ไม่เพียงแต่จะทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่าย หากแต่ยังไม่ส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ คิดวิเคราะห์ของนักเรียนด้วย

จะเห็นได้ว่า ไม่ใช่แค่นักเรียนเท่านั้นที่จะต้องปรับตัวและยอมรับการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน รู้จักเรียนรู้เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ในการเรียนทางด้านสื่อออนไลน์เท่านั้น คุณครูเองก็ต้องยอมรับเปิดวิสัยทัศน์ใหม่ปรับตัวและพัฒนาตนเองให้สามารถดำเนินการสอนต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) ระบบส่งเสริมและสนับสนุนการสอนออนไลน์ของครูยังมีไม่เพียงพอ ครูคือแม่พิมพ์ของชาติ ผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จในการพัฒนาบุคลากรมนุษย์สำหรับสร้างอนาคตของชาติ แม้จะมีรายได้ที่ไม่มากนัก แต่ก็มีความมุ่งมั่นและอยากมีส่วนร่วมที่สำคัญที่ได้ช่วยสร้างคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังจะเห็นจากเมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ในครั้งนี้ ครูไทยจำนวนไม่น้อยที่ออกเยี่ยมบ้านเพื่อติดตามความเป็นอยู่ของนักเรียน เพื่อประเมินความพร้อมในการเรียนวิถีใหม่ แต่อย่างไรก็ตามครูหลายท่านยังรู้สึกว่ายังไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะในด้านวิชาการ การปรับกระบวนการเรียนการสอน หลายครั้งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหรือประกาศแบบเร่งด่วน แต่ยังไม่ได้รับการชี้แจงหรือแจ้งนโยบายที่แน่ชัดจากผู้อำนวยการโรงเรียนที่สังกัด ก็อาจทำให้ครูเกิดความสับสนและไม่แน่ใจว่าจะเริ่มต้นวิธีการสอนผ่านระบบออนไลน์อย่างไร รวมถึงการติดตามความก้าวหน้า การเรียนรู้และประเมินผลสัมฤทธิ์ การศึกษาว่าจะปรับเปลี่ยนอย่างไร รวมทั้ง การให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และมีสภาพความเป็นอยู่ที่ลำบาก เป็นต้น

จากวิกฤตการระบาดของไวรัส COVID-19 จะเห็นได้ว่า วิกฤตนี้ได้ส่งผลกระทบต่อทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งวิกฤตดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของผู้คนและทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศต้องหยุดชะงัก พร้อมกับรายได้และกำลังซื้อของผู้คนที่ลดลงทำให้ลูกกลามเป็นวิกฤตทางเศรษฐกิจ แต่ในทางกลับกัน ได้สร้างโอกาสและพัฒนางานรูปแบบใหม่เกิดขึ้น คือ ด้านบริการส่งอาหาร ด้านสุขภาพ ด้านการทำงานและด้านการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ จากที่เคยปฏิบัติและไม่สามารถดำเนินงานได้เหมือนเดิม เพราะสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปทำให้เกิดการพัฒนาสิ่งใหม่มาแทน การเรียนการสอนรูปแบบใหม่ การทำงานแบบใหม่ สังคมและเศรษฐกิจแบบใหม่ ภายใต้สิ่งแวดล้อมแบบใหม่ โดยการปรับตัวและการยอมรับในเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกปัจจุบัน ซึ่งจะกลายเป็นวิถีชีวิตใหม่ในการดำเนินชีวิตต่อไป

อนาคตทางการศึกษา

คำว่า อนาคตทางการศึกษา (Future education) หมายถึง สิ่งที่จะเกิดขึ้นต่อการจัดการศึกษาในเวลาหลังจากการแพร่ระบาดของ COVID-19

ในอนาคต ครูอาจไม่ใช่คนที่ยืนอยู่หน้าห้องและสอนอย่างเดียวอีกต่อไป ครูต้องมีบทบาทการเป็น Facilitator อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของนักเรียน (The Secret Sauce, 2563)

โอกาสสำหรับการเปลี่ยนแปลงและการหยุดชะงักของการศึกษาในครั้งนี้ทำให้ทุกคนและทุกภาคส่วนมีเวลาหันกลับมาพิจารณา เพื่อมองหาโอกาสที่จะสร้างระบบการศึกษาให้มีคุณภาพ การเปลี่ยนรูปแบบการศึกษาที่เน้นท่องจำอันล้าสมัย นับเป็นข้อจำกัดสำหรับการพัฒนาของนักเรียนมายาวนานหลายทศวรรษ ภายใต้วิกฤตที่โลกกำลังเผชิญ เราสามารถเลือกที่จะใช้วิธีการแบบดั้งเดิม หรือนำวิธีการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

มาใช้ โดยช่วยให้ครูทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์ขั้นสูง (High-impact Learning) เพื่อที่จะได้กลับมาถ่ายทอดสู่นักเรียนผู้เป็นอนาคตของประเทศชาติต่อไป (มูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย, 2563)

ครู อาจารย์จะต้องได้รับการปรับมุมมองต่อการเรียนการสอน ผ่านการฝึกอบรม เรียนรู้เทคนิคกระตุ้นความอยากรู้ อยากเห็นของนักเรียน และประยุกต์ใช้สื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีที่จำเป็นสำหรับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ครู อาจารย์ จะต้องเป็นผู้ที่แสวงหาองค์ความรู้ใหม่ๆ และหมั่นเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อนำมาปรับให้เข้ากับกระบวนทัศน์ใหม่ โดยเฉพาะการผสมผสานระหว่างการสอนแบบออนไลน์ และการสอนในชั้นเรียนปกติ

ครู อาจารย์จะต้องได้รับการติดอาวุธให้สามารถมีกระบวนการสอนที่เน้นผลลัพธ์ขั้นสูง (High-impact teaching practices) เช่น การเรียนรู้ด้วยการใช้โครงงานเป็นฐาน อันเป็นกระบวนการที่จะกระตุ้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนโดยใช้โครงงานเป็นสื่อการเรียนรู้ ฝึกตั้งคำถาม และค้นคว้าบันทึก และหาทางออกเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง แนวทางปฏิบัตินี้ถือเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนานักเรียนด้วยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่ประเทศไทยต้องเร่งสร้างให้เกิดความได้เปรียบแข่งขันด้านทรัพยากรมนุษย์ของไทย เพื่อขับเคลื่อนประเทศไทยให้เติบโต ก้าวหน้า อย่างยั่งยืน

สิ่งเหล่านี้จะเป็นเพียงภาพในอุดมคติ หรืออนาคตจะสร้างและเกิดขึ้นได้จริงหรือไม่ และเชื่อว่าทุกคนและทุกภาคส่วนช่วยกันสามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ เพราะประสบการณ์ในการจัดทำโครงการ จะทำให้ได้เห็นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม และการยอมรับจากครู อาจารย์ที่หลายๆท่านที่เคยได้รับโอกาสเข้าร่วมโครงการพัฒนาวิชาชีพครูมาก่อนหน้านี้ ว่าสามารถช่วยให้ผนวกเข้าปรับการสอนที่กระตุ้นเด็กนักเรียนเกิดความอยากรู้ และกระตือรือร้นที่จะมาเข้าเรียน เพื่อคุณภาพทางการศึกษาของนักเรียน และคุณภาพของประชากรในอนาคต

New Normal (ความปกติใหม่) ของการศึกษา

ราชบัณฑิตยสภา, (2563) โดยคณะกรรมการบัญญัติศัพท์นิเทศศาสตร์ราชบัณฑิตยสภา ได้อธิบายคำนี้เอาไว้ว่า New Normal แปลว่า ความปกติใหม่ ฐานวิถีชีวิตใหม่ หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากเดิม เนื่องจากมีบางสิ่งมากระทบ จนแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่สำหรับ New Normal ในที่นี้จะใช้ชีวิตวิถีใหม่ ในบริบท COVID-19 นั้น คือ ด้านการศึกษา การปรับแนวทางการเรียนการสอนที่มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ ที่เรียกว่าสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่ครูและผู้บริหารต้องปรับบทบาทในการสอน การบริหาร และวิธีการสอนการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ในมิติแบบใหม่ที่ผสมผสานการสาธารณสุขกับการจัดการศึกษาในระบบใหม่ ในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาแนวคิดแบบใหม่ (Design Thinking) การพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skill) ในภาวะวิกฤติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ในด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และกระบวนการ ทางความคิด (Mindset)

ณิชา พิทยาพงศกร, (2563) ได้กล่าวไว้ว่าจากวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ระลอกแรกเริ่มคลี่คลายลง หลายๆ ภาคส่วนเริ่มตระหนักและพูดถึง “ความปกติใหม่” หรือ “New Normal”

ของภาคการศึกษา ที่เป็นอีกภาคส่วนหนึ่งจะต้องเกิดการปรับตัวครั้งใหญ่ทั่วโลกและในประเทศไทย โดยเฉพาะ การปิดโรงเรียนและมหาวิทยาลัยที่ทำให้ทั้งภาคนโยบาย โรงเรียน ครู และนักเรียน นักศึกษา ต้องหันมาใช้ในการเรียนการสอนทางไกลอย่างเร่งด่วน และเมื่อ COVID-19 ผ่านไป การเรียนรู้ทางไกลและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้จะกลายเป็นความปกติใหม่ของการศึกษาไทยหรือไม่ เพราะอะไร

“New Normal” ความปกติใหม่ของการศึกษาไทย ควรเป็นการให้น้ำหนักแบบใหม่เพื่อจัดการปัญหาเดิม ปรากฏการณ์ของ COVID-19 ทำให้นักเรียน ไม่สามารถไปโรงเรียนได้ ครูจัดการเรียนการสอนไม่ได้ เหมือนที่ผ่านมา ทำให้เกิดความตระหนักรู้ใหม่ถึงสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นแท้จริงต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น หลักสูตรแกนกลางที่มีอยู่เดิมเหอะทะเกินไปและไม่เหมาะกับบริบทของเด็กแต่ละคน กฎเกณฑ์เรื่องการแต่งกายและการไว้ทรงผมไม่มีความสำคัญ เมื่อเด็กเรียนรู้อยู่ที่บ้าน เป็นต้น ควรใช้ความตระหนักรู้ที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์นี้ออกแบบอนาคตของการศึกษาไทย โดยให้น้ำหนักกับสิ่งสำคัญต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมากกว่า เงื่อนไขที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อตอบสนองนโยบาย แนวคิดหรือผลประโยชน์บางอย่างที่ไม่สอดคล้องกับการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น

1) ให้น้ำหนักกับปฏิสัมพันธ์ที่มีคุณภาพระหว่างครูและนักเรียน มากกว่า จำนวนชั่วโมงที่นักเรียนอยู่ในห้องเรียนหรือเรียนผ่านสื่อโทรทัศน์หรือสื่อออนไลน์

2) ให้น้ำหนักกับการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับความสนใจของนักเรียน เชื่อมโยงกับชุมชนและบริบทที่นักเรียนอยู่ มากกว่า การเรียนรู้อิงตามมาตรฐานแบบเดียวกันทั่วประเทศ

3) ให้น้ำหนักกับการประเมินผลเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน (formative assessment) จากชิ้นงานและพฤติกรรมของนักเรียน มากกว่า การประเมินเพื่อการตัดสิน (summative assessment) เพื่อนำไปใช้ให้คุณให้โทษแก่โรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษา

4) ให้น้ำหนักกับการช่วยเหลือนักเรียนที่มีความท้าทายในการเรียน ควบคู่กับการส่งเสริมนักเรียนกลุ่มอื่น ๆ ให้เต็มตามศักยภาพ เนื่องจากนักเรียนที่ขาดแรงจูงใจในการเรียนเป็นทุนเดิมหรือมาจากครอบครัวยากจนมีแนวโน้มจะหลุดออกจากระบบการศึกษามากขึ้นเมื่อสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ

5) ให้น้ำหนักกับการเรียนรู้เพื่อสุขภาพกายและใจ ควบคู่กับ การเรียนรู้ด้านวิชาการ สถานการณ์โรคระบาด ส่งผลต่อสุขภาพกายและใจของทุกคนรวมถึงเด็ก ๆ ทุกวัย ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ของสมองชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ยากเมื่อเด็กมีความเครียดหรืออยู่ในภาวะที่เป็นอันตราย ครูจึงควรสอดแทรกเนื้อหาความรู้เรื่องสุขภาพ การดูแลสุขภาพกายและใจ เพื่อให้เด็กเรียนรู้และปรับตัวได้ตามกลางสถานการณ์ครอบครัวและสังคมที่ไม่แน่นอน

6) ให้น้ำหนักกับการจัดสรรทรัพยากรออนไลน์แก่เด็กและครอบครัว ควบคู่กับทรัพยากรออนไลน์ เช่น จัดสรรหนังสือเด็กให้แก่ครอบครัวด้อยโอกาสเพื่อเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ที่บ้าน จัดให้มีอาสาสมัครติดตามสถานการณ์เด็กในแต่ละครอบครัวและให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในการดูแลลูก ในลักษณะเดียวกันกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่ให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพ เป็นต้น ควบคู่ไปกับการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีของประเทศ ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับประชาชนในด้านต่าง ๆ ไม่เพียงแต่การศึกษาเท่านั้น

การสร้างความปลอดภัยใหม่ตามข้อเสนอนี้สามารถทำได้โดยไม่จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรมหาศาล เพียงอาศัยการปรับมุมมองของผู้กำหนดนโยบาย ปรับกระบวนการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ รวมถึงถอดบทเรียนองค์ความรู้จากทั้งในและต่างประเทศ เนื่องจากแนวทางการจัดการศึกษาที่กล่าวมานี้คือ “ความปลอดภัย” ที่เกิดขึ้นมาแล้วในระบบการศึกษาของหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงบางโรงเรียนในประเทศไทยที่ปรับการเรียนสู่ศตวรรษที่ 21 มาก่อนหน้านี้ และน่าจะยังคงสอดคล้องกับโลกในอนาคต

จากผลกระทบจาก COVID-19 ก่อให้เกิดการศึกษาวิถีใหม่ (New Normal) คือ รูปแบบใหม่ในการจัดการศึกษาในระหว่างการระบาดของ COVID-19 บนหลักการและพื้นฐานตามมาตรฐานทางสาธารณสุขของรัฐบาล ซึ่งการจัดการศึกษาได้มีการปรับตัวบนเงื่อนไขในเวลากำลังระบาดหรือสถานการณ์วิกฤติ (During Crisis) มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ การดำรงชีพปัจจุบัน ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหาร การเว้นระยะห่างทางสังคม การเงินในรูปแบบใหม่ และการเตรียมการหลังการยุติการแพร่ระบาด COVID-19

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัส โควิดหรือ COVID-19 ทำให้เกิดปัญหาทางด้านการศึกษา และที่ต้องแก้ไข ดังนี้

1. ความเหลื่อมล้ำและไม่เท่าเทียมทางการศึกษาที่มีเพิ่มมากขึ้น ในการจัดหาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ให้กับนักเรียนให้เพียงพอ ยังคงเป็นปัญหาที่ยังคงต้องแก้ไข และที่สำคัญผู้ปกครองจะต้องเป็นกำลังเสริมคอยดูแลและเอาใจใส่ เพื่อให้สามารถนักเรียนได้เข้าถึงการเรียนการสอนผ่านทางระบบออนไลน์และเรียนรู้บทเรียนได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะในอนาคตข้างหน้า การจัดการเรียนการสอนผ่านทางระบบออนไลน์อาจเป็นทางเลือกหลักในการจัดการศึกษาของไทย

2. ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนที่ยังมีไม่พอเพียง ครู อาจารย์จะต้องได้รับการปรับมุมมองต่อการเรียนการสอน ผ่านการฝึกอบรม เรียนรู้เทคนิคกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน และประยุกต์ใช้สื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีที่จำเป็นสำหรับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

3. ระบบส่งเสริมและสนับสนุนการสอนออนไลน์ของครูให้เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน ชี้นำหรือแจ้งนโยบายที่แน่ชัด เพื่อคุณครูจะปรับกระบวนการสอน เริ่มต้นวางแผนวิธีการสอนผ่านระบบออนไลน์ให้กับนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การแพร่ระบาดของไวรัสโควิดหรือ COVID-19 ยังคงเป็นปัญหาใหญ่ในทุกภาคส่วน ซึ่งวิกฤตวันนี้ทำให้เกิดการสูญเสียความหวังในอนาคต แต่ในทางกลับกัน การจัดการศึกษาจะสามารถพลิกสถานการณ์นี้มาเป็นโอกาสเพื่อพัฒนาระบบการศึกษาไทย และสานฝันให้นักเรียนสามารถเดินทางไปสู่เส้นทางอาชีพในอนาคตข้างหน้าที่ดียิ่งขึ้นได้ เพราะแม้ไม่มี COVID-19 ระบบการศึกษาไทยก็มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาจากปัจจัยขับเคลื่อนจำนวนมาก ทั้งด้านเศรษฐกิจ เช่น สภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ด้านสังคม เช่น โครงสร้าง

ประชากรที่เปลี่ยนแปลง ด้านเทคโนโลยี เช่น disruptive technology ที่ทำให้ทักษะที่ต้องการเปลี่ยนไป ด้านการเมืองการปกครองและการดำเนินนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น COVID-19 เป็น “ตัวเร่งปฏิกิริยา” ทำให้การเปลี่ยนแปลงที่รออยู่เกิดเร็วขึ้น เช่น การนำเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้มาใช้ในวงกว้าง และเป็น “ตัวหน่วงปฏิกิริยา” ให้แผนการบางอย่างชะลอออกไป เช่น การนำร่องทดลองใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ ในปีการศึกษา 2563

การเร่งปฏิกิริยาและการหน่วงปฏิกิริยาของ COVID-19 ส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องบางส่วนต้องปรับตัวด้วยความจำเป็น เช่นเดียวกับแรงดึงและแรงผลักของปัจจัยขับเคลื่อนต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการศึกษาไทย มาโดยตลอด หากขาดการออกแบบเชิงรุกและการตั้งรับปรับตัวของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาคการศึกษา ก็เป็นไปได้สูงมากว่าอนาคตของการศึกษาไทยจะเคลื่อนคล้อยไปตามแรงเหล่านี้จนไม่สามารถควบคุมทิศทางไปสู่จุดหมายที่ต้องการได้ อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ บุคลากรทางการศึกษาจำนวนมากได้ปรับตัวเพื่อใช้เทคโนโลยีในการทำงานทางไกล เช่น การประชุมออนไลน์ การจัดการเอกสารออนไลน์ผ่านคลาวด์ (cloud) เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าว แม้ว่าจะไม่ได้เปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียน โดยตรง แต่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ และมีแนวโน้มที่จะดำเนินต่อไปแม้การระบาดสิ้นสุดลง

ด้วยเหตุนี้ อนาคตทางการศึกษาที่กำลังจะมาถึง ไม่ควรถูกตีกรอบไว้ด้วยสถานการณ์ความจำเป็นจาก COVID-19 และปัจจัยอื่น ๆ ที่ควบคุมไม่ได้เท่านั้น แต่ควรเป็นการจินตนาการถึง “New Normal” ความปกติใหม่ของการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาในอนาคต จากการหารือและวางแผนร่วมกันของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน ตั้งแต่ผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ประกอบการในภาคธุรกิจและภาคประชาสังคม พ่อแม่ ผู้ปกครอง และที่สำคัญที่สุด คือตัวนักเรียนเอง

เอกสารอ้างอิง

- นิชากร พิตยาพงศกร. (2563). *TDRI New Normal ของการศึกษาไทย คืออะไร เมื่อเรียนทางไกลไม่ใช่คำตอบ*. ค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2563, จาก, <https://tdri.or.th/2020/05/desirable-new-normal-for-thailand-education>.
- เทือน ทองแก้ว. (2563). *การออกแบบการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่: ผลกระทบจากการแพร่ระบาด COVID-19* *New Normal Based Design in Education: Impact of COVID-19*. วารสารสภาวิทยากร JOURNAL OF TEACHER PROFESSIONAL DEVELOPMENT, 1(2), 1-10.
- มูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย. (2563). *การแพร่ระบาดของโควิด-19 สร้างผลกระทบต่อการศึกษาไทย*. ค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2563. จาก, <https://www.kenan-asia.org/th/covid-19-education-impact/> มูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย.

- ราชบัณฑิตยสภา, (2563). ราชบัณฑิตบัญญัติศัพท์ "New Normal" ความปกติใหม่, ฐานวิถีชีวิตใหม่. ค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2563, จาก, <https://www.amarintv.com/news/detail/30902>
- วิกิพีเดีย. (2563). การระบาดทั่วของโควิด-19. ค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2563, จาก, <https://th.wikipedia.org/wiki/การระบาดทั่วของโควิด-19>
- วิกิพีเดีย. (2563). การระบาดทั่วของไวรัสโคโรนาในประเทศไทย พ.ศ.2563. ค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2563, จาก, http://www.th.wikipedia.org/wiki/การระบาดทั่วของไวรัสโคโรนาในประเทศไทย_พ.ศ._2563.
- ศูนย์ข้อมูล COVID-19. (2563). 6 มาตรการหลักในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในสถานศึกษา. ค้นเมื่อ 18 ธันวาคม 2563, จาก, <https://www.hfocus.org/content/2020/06/19486>.
- องค์การอนามัยโลก. (2563). คุณรู้หรือไม่ว่า COVID-19 แพร่กระจายอย่างไร?. ค้นเมื่อ 18 ธันวาคม 2563, จาก, <https://www.zizper.com/blog/1/first-blog>
- The Secret Sauce. (2563). อนาคตการศึกษาหลังโควิด-19 เป็นอย่างไร โรงเรียนยังจำเป็นอยู่ไหม. ค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2563, จาก, <https://mb.com.ph/2020/08/09/three-keys-to-education-in-the-new-normal/>.